

ЛУЦЕНКО Діана,
здобувачка вищої освіти,
Житомирський державний
університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ

Судова влада та судді повинні користуватися довірою та повагою громадськості, а їхня поведінка розглядається громадськістю та професійною спільнотою як важливий елемент формування такої довіри не лише під час здійснення правосуддя, а й у сферах, що не входять до їхніх обов'язків. Важливим елементом формування довіри до судової влади та зворотним боком незалежності суддів є підзвітність судової влади та суддів. Судова влада та судді є об'єктом громадського контролю і повинні бути обережними у своїй поведінці.

Дисциплінарна відповідальність суддів, як один із компонентів суддівської підзвітності, покликана сприяти належному виконанню ними своїх обов'язків. У демократичній державі кожен має право реагувати на свавілля та порушення судьями стандартів доброчесності та професійної етики. Суспільство не повинно ставити під сумнів чесність, непідкупність, незалежність та компетентність суддів. Тому дисциплінарну відповідальність суддів слід розглядати як юридичний обов'язок, при невиконанні якого судді, які вчиняють дисциплінарні проступки, зазнають негативних професійних та соціальних наслідків.

Судді, як і будь-яка інша особа у своїй професійній діяльності, можуть ненавмисно припускатися помилок, але за винятком випадків зловмисної помилки судді, основним засобом виправлення цього має бути апеляційне оскарження.

У випадках умисної або грубої недбалості з боку судді, тлумачення суддею закону, оцінка фактів чи доказів не є підставою для притягнення його до дисциплінарної відповідальності[1].

Високий рівень довіри та поваги суспільства до судової влади може бути досягнутий лише завдяки бездоганній етичній поведінці суддів. Дотримання високих стандартів такої поведінки може бути досягнуто, зокрема, через підзвітність суддів, яка є складовою системи дисциплінарної відповідальності суддів[2].

Загальні принципи, що встановлюють стандарти дисциплінарної відповідальності суддів, неодноразово декларувалися та закріплювалися в різних міжнародних документах і спрямовані на гарантування незалежності суддів та забезпечення справедливих процедур розгляду дисциплінарних справ щодо них.

Основними принципами дисциплінарної практики щодо суддів є наступні:

- принцип законності;
- принцип рівності перед законом;
- принцип презумпції невинуватості;
- принцип пропорційності;
- принцип автономності дисциплінарної відповідальності;
- принцип незалежності та неупередженості;
- принцип гарантування права на захист;
- принцип публічності;
- принцип конфіденційності.

Дисциплінарне провадження не повинно порушувати конституційного принципу незалежності судді.

Принцип законності у сфері дисциплінарної відповідальності суддів закріплений у Європейській хартії про статус суддів, де зазначено, що суддя може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності лише за невиконання будь-якого з обов'язків, прямо передбачених законом [3].

Протиправність вчиненого діяння є обов'язковою умовою для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, а негативні наслідки для судді від вчинення цього діяння мають бути прямо передбачені законом[4].

Підставою дисциплінарної відповідальності є вчинення суддею протиправного (забороненого законом), винного (умисного або необережного) діяння (дії чи бездіяльності), яке порушує основоположні конституційні права у сфері правосуддя - доступ до правосуддя, незалежне та неупереджене здійснення правосуддя компетентними судами протягом розумного строку, гласність і відкритість правосуддя.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» у статті 106 визначає підстави притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, їх визначено дванадцять. Між тим, підставами для дисциплінарної відповідальності судді можуть бути не тільки порушення суддею обов'язків судді у процесі здійснення правосуддя, але і його/її позасудова поведінка [5].

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, можна зробити наступний висновок. Дисциплінарна відповідальність суддів завжди і всюди є дуже чутливим питанням, оскільки вона межує з незалежністю судової влади та свободою суддів від неправомірного впливу. Підставами дисциплінарної відповідальності є протиправні (заборонені законом) та винні (умисні або необережні) діяння (дії чи бездіяльність) суддів, які порушують основоположні конституційні права у сфері правосуддя (доступ до правосуддя, незалежне та неупереджене здійснення правосуддя компетентними судами протягом розумного строку, забезпечення гласності та відкритості судової влади).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рекомендації CM/Rec(2010)12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38/conv/print

2. Додаток до Рекомендації CM/Rec(2010)12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки

від 17 листопада 2010 року. Режим доступу:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38/conv/print

3. Загальна (Універсальна) хартія судді. Ухвалена 17 листопада 1999 року. Центральною Радою Міжнародної асоціації суддів в Тайпеї (Тайвань). [Електронний ресурс]. Режим доступу:
http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j63

4. Велика хартія суддів (Основні принципи), прийнята у м. Страсбурзі 17 – 19 листопада 2010 року. / Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К.: ТОВ «Видавництво «Юстон», 2015. – С.68-70.

5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. (Відомості Верховної Ради України, 2016, №31, ст.545). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/print>